

Delavska Pravica

Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.: v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—. ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrt leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Konec hudojamskih dogodkov

Alojzij Lešnik oproščen

Na okrožnem sodišču v Celju se je dne 7. t. m. vršila zaključna kazenska obravnava o znanih hudojamskih dogodkih iz l. 1933. Na tej obravnavi je bil glavni obratni zaupnik in naš pokretaš Alojzij Lešnik, rudar TPD iz Hude jame, končno pravno-močno oproščen vsake krivde in kazni, s čimer je dobil ne samo naš tovariš Lešnik, ampak vsa organizacija moralno in pravno zadoščenje.

Kot je našim bralcem gotovo znano, so se v marcu lanskega leta vršile v Hudi jami precej nedolžne demonstracije ob priliki takratnih redukcij. Te demonstracije pred rovom in pred krajevnim ravnateljstvom so priredili reducirani rudarji. Ker so bili pa reducirani takrat večinoma člani JSZ., je naravno, da so bili udeleženci teh demonstracij večinoma naši člani s svojimi ženami.

Čeprav so bile te demonstracije čisto nedolžnega značaja, je okolnost, da so jih priredili člani JSZ., nekaterim prenapetostem dala povod, da so iz njih napravili politično zadevo, kljub temu, da je moralo biti na prvi pogled vsakomur jasno, da se odpuščeni rudarji bore le za svoj borni kos kruha in da jim je politika deveta briga. Nasprotnikom pa je bila to ugodna prilika, da oslabe ugled naše organizacije. TPD je pa hotela porabiti to priložnost za to, da bi se znebila glavnega obratnega zaupnika in najbolj agilnega našega člana Alojzija Lešnika. Izvršile so se razne obširne aretacije in so nekateri naši tovariši sedeli precej časa v preiskovalnem zaporu, štirinajst od njih jih je bilo pa nato še obtoženih po za-

konu o zaščiti države. Na prvi obravnavi, ki se je vršila na okrožnem sodišču v Celju dne 2. oktobra 1933, je bil Lešnik Alojzij obsojen na 20 dni zapora, dva sta bila oproščena, ostali so dobili pa pogojne zaporne kazni.

Ostali tovariši, ki so se demonstracij udeležili, se zaradi pogojno izrečene kazni niso pritožili. Pritožil se je pa Alojzij Lešnik, ki ni bil pri celi stvari prav nič udeležen. Da je prišel tudi Alojzij Lešnik pred sodišče, se ima zahvaliti samo zlobnim ovedbam stanovskih in političnih nasprotnikov, ki so ga hoteli spraviti z njegovega vodilnega položaja naše organizacije v Hudi jami. Pred sodiščem mu niso mogli ničesar konkretnega dokazati in najbolj obremenilne priče so vedele samo to povedati, da je Lešnik vodja JSZ v Hudi jami, da je bivši pristav bivše SLS, da imajo rudarji do njega neomajno zaupanje, da je zato moral on organizirati demonstracije, ki so jih priredili naši reducirani tovariši.

Stvar se je zaradi neke napake, ki jo je napravilo prvo sodišče v zapisniku o prvi obravnavi, vlekla na drugi instanci skoro eno leto. Dne 7. t. m. se je pa vršila, kot rečeno, obnovljena obravnava na okrožnem sodišču v Celju in tedaj je bil pa Alojzij Lešnik oproščen vsake krivde in kazni. Ta sodba je medtem postala že pravomočna. Končno se je torej vendarle izkazala pravica kljub zlobnim obrekovanjem in zahrbitnim nakanam nasprotnikov delavstva.

Naša organizacija in tov. Lešnik sta dobila zadoščenje, delavstvu je pa povrnjeno zaupanje v nepristranost in pravičnost naših sodišč.

Kakšna morala je to?

Boj za kolektivno pogodbo v „Iki“ v Kranju

Delavstvo tovarne »Ika« v Kranju je že od 25. julija t. l. v meznem sporu. Podjetnik je hotel znižati plače, ne da bi upošteval § 234 obrtnega zakona in ne da bi se pogajal z delavstvom. Radi postopanja podjetnika je moralo delavstvo 20. 7. zapustiti delo.

Da se spor reši, sta naprosila zastopnik Delavske zbornice in JSZ kot predstavnica večine pri njej organiziranega delavstva g. sreskega načelnika, da skliče razgovor. Pri tej razpravi se je dosegel tale sporazum: Šef tovarne g. Adamič umakne znižanje, ki naj bi nastopilo s 25. 7., napoveduje pa znižanje v 14 dnevem roku. V teku 14 dni se skuša doseči sporazum. Delavstvo je bilo s tem sporazumom zadovoljno in je šlo takoj na delo. Delavstvo si je postavilo cilj, da ne reši le meznega spora, ampak da se uredi delovno razmerje tako, da bi bili v bodoče odstranjeni, če le mogoče, vsi vzroki, ki bi utegnili povzročati

razna trenja, nesoglasja in spore. Zato je JSZ v imenu delavstva vložila predlog, da se oklene kolektivne pogodbe in je tudi predložila osnutek take pogodbe.

Podjetnik je sicer odklonil tako pogodbo, toda resno te odklonitve ni mogel utemeljiti. Da bi razčistil položaj, je zastopnik Delavske zbornice posredoval pri g. Adamiču in je predlagal, da se naj uvedejo vsaj pogajanja, ker le tedaj se bo moglo videti, če je sporazum mogoč ali ne. Gospod Adamič je v to privolil. Za sestanek se je določil torek 24. 8. 1934.

Ko prideta tega dne zastopnik Delavske zbornice in JSZ ob dogovorjeni uri h gosp. Adamiču, sta dobila sporočilo, da je g. Adamič odsoten in da se ne pogaja. Popoldne tega dne je bil kljub temu večurni razgovor in je tokrat g. Adamič pristal na to, da se vrši meritorni razgovor o kolektivni pogodbi 28. 8. 1934 ob 8 zjutraj.

Ko prideta omenjena zastopnika tega dne tja, g. Adamič zopet ni imel časa, odnosno je odklonil razpravo o kolektivni pogodbi. Le toliko je imelo posredovanje tega dne pozitiven uspeh, da je izročil g. Adamič natančen osnutek regulacije plač. Ponovna intervencija je bila še 31. 8. 1934.

Radi zadržanja g. Adamiča so bila dne 4. 9. 1934 razpisana uradna pogajanja. Na teh pogajanjih je bil sklenjen tale dogovor: 1. Podjetje pristane v principu na kolektivno pogodbo, toda besedilo pogodbe se mora redigirati z zastopniki Zveze industrijcev, Delavske zbornice in JSZ, in sicer do vključno 15. 9. 1934. 2. Popravljeni predlog o regulaciji plač se predloži delavstvu v odobritev.

Delavstvo je na svojem sestanku dne 4. 9. 1934 izjavilo, da hoče, da je to vprašanje rešeno v celoti, zato ne more odobriti tega sporazuma, ampak bo zavzelo svoje končno stališče, ko bo podpisan delovni sporazum. Zahteva pa, da se pogodba podpiše do 10. 9. 1934. Za vsakega človeka, ki hoče objektivno in iskreno presoditi to izjavo, je jasno, da je delavstvo indirektno priznalo sporazum. Toda g. Adamič in z njim Zveza industrijcev so postopali drugače in izvajali konsekvence.

Da ne bi nevolja delavstva izbruhnila v kak ostrejši korak, je JSZ na sestanku dne 10. 9. 1934 svetovala, da se naj sprejme sporazum z dne 4. 9. 1934, toda le pod pogojem, da se isti v polni meri uveljavi. Delavstvo je to sprejelo. To resolucijo sta zastopnika delavstva g. Adamiču dne 11. 9. osebno izročila. G. Adamič je na to resolucijo pristal. Ta sporazum je bil javljen Zvezi industrijcev s prošnjo, da določi datum za končno redakcijo besedila. Ker Zveza industrijcev na to ni odgovorila, sta bila zastopnika delavstva prisiljena, da sta 15. 9. posredovala osebno pri Zvezi industrijcev. Toda naletela sta na gluha ušesa. Bilo je vse polno izgovorov: Da ni časa, čemu pogodba itd. JSZ je morala seveda sporočiti skupini v Kranju, da je bila intervencija brezuspešna.

Posledica: V ponedeljek je delavstvo, razen enega oddelka, zapustilo delo.

Iz popolnoma objektivnega opisa poteka pogajanj je razvidno, da je delavstvo vse napravilo, da bi se spor rešil sporazumno. Delavstvo je bilo ves čas silno razburjeno in je vedno trdilo, da je vse postopanje g. Adamiča in pozneje tudi Zveze industrijcev, preračunjen načrt in domenjena igra. Voditeljem se je večkrat posrečilo, da so izbruh nevolje potlačili. Ko se je pa pokazalo, da se podjetnik in Zveza industrijcev iz delavstva naravnost norčujeta, je počilo. Delavstvo je pri tem nedolžno, vso odgovornost nosi podjetnik in Zveza industrijcev.

V teku teh pogajanj se je pokazalo, da je delavstvo dotični faktor, ki želi v podjetjih red in mir, nasprotno so pa podjetniki tisti, ki tak sporazum odklanjajo in dražijo delavstvo kljub raznim dogovorom. Zapomniti naj si g. Adamič in Zveza industrijcev, da tako moralo delavstvo odklanja. Zapomnijo naj si pa prizadeti tudi to: Kar kdo seje, to tudi žanje.

Če pa menijo, da bodo s svojim postopanjem delavstvo razbili in prestrašili, se motijo. Boj se bo vodil do končne zmage.

KREKOVA KNJIZNICA

Izšel je II. del »Dolarjev« od Uptonja Sinclairja. Ta knjiga je izšla z znatno zamudo največ iz vzrokov, ki ne izvirajo od uprave knjižnice. Druga letošnja knjiga »Srečanja z nepoznanimi« od Mirka Javornika pa je že v tisku in jo bodo prejeli naročniki predvidoma že prve dni oktobra. Tovariše zaupnike zato prosimo, da poberejo naročnino za prvo in drugo knjigo. Priporočite naše knjige tudi nenaročnikom. Pridobite nam novih članov!

Poročila z delavskih bojišč

Viničarski vestnik

Zborovanje viničarjev se vrši v nedeljo, dne 23. t. m. zjutraj ob pol 8 v gostilni Vogrincev v Kamnici pri Mariboru, popoldne pa v Partinju v Slovenskih goricah. O pomenu strokovne organizacije govori strokovni tajnik tov. Rozman Peter.

Predavanje o pravilnem sklepanju pogodb se je ob lepem številu viničarjev vršilo v Mariboru in pri Kapeli. Od pogodb kako so sklenjene, je odvisen naš celotni položaj, zato bodo taka predavanja povsod potrebna.

Odbor načelstva »Strokovne zveze viničarjev«, izvoljen na zadnjem obnem zboru dne 27. avgusta, se je na svoji seji konstituiral: načelnik tov. Mir Andrej, podnačelnik tov. Tomažič Franc, tajnik tov. Ribič Avguštin, blagajnik tov. Kosič Janez, gospodar tov. Topličar Ignac. Predsednik nadzorstva je sedaj tov. Potočnik Janez. Strokovni tajnik tov. Rozman Peter.

Posmrtni sklad je izplačal 800 Din podpore tov. Jožefu Topolovcu, viničarju v Trdobjah, p. Sv. Andraž v Halozah, kateremu je umrla njegova žena. Izrekamo mu na tem mestu naše tovariško sožalje.

Pa če drugače ne gre. Viničar tov. Tkalec Ivan je vložil predlog viničarske komisije zoper upravo benediktinskega samostana v Admontu (Avstrija), ki ima pri nas veliko vinogradov, pa tudi viničarjev. Imenovani viničar ima celo po pismeni pogodbi dobiti 1200 Din nagrade skupno za 3 leta nazaj. Če pa mu kljub vsemu te nagrade izplačati sedaj nočejo, kaj potem — tožiti.

Nihče ne ve, kdaj mu organizacija prav pride. Vedno in vedno se pojavljajo slučaj, da taki viničarji, ki se nikoli niso hoteli organizirati in so se iz nas organiziranih norčevali, ker so tako pač slišali svoje gospodarje in so mislili, da se s tem gospodarjem in vinogradnikom le najbolj priliznejo, končno morajo priti k naši organizaciji po pomoč, pa če je treba sedaj članarino plačati kar za celo leto nazaj, tudi to zmorejo. Prej pa za vsak mesec posebej nikoli niso imeli denarja. Vsem neorganiziranim veljaj: Ne pljuvaj v lastno skledo (na strok. organizacijo) iz katere boš slej ko prej prisiljen, da s slastjo zajameš.

Eninapetdeset let je služil tov. Kocjan Ivan kot viničar in nadviničar rodbini Hintze iz Ptuj. Letos pa je bil brez vzroka kot star in obnemogel odpuščen. Naj gre kamor zna. Živa pravica hlapca Jerneja. Organizacije nikdar ni maral in organiziranih tovarišev ni trpel. Menil je, da s tem svoji gospodi najbolj ugaja in tako najbolj zvesto služi. Zdej, ko je ugotovil, da vse svoje zasluge in slepo pokorščino brco, pravi, da so se mu vendar oči odprle. Pa komu se ne bi? Kot izgubljeno ovčico, ki se je vsaj na koncu paše vrnila k svoji čredi, ga je organizacija sprejela in se zanj potegnila. Viničarska komisija je dne 13. sept. razpravljala zahteve viničarjev gospe Hintze in je soglasno razsodila, da gre viničarju tov. Ivanu Kocjanu, Jakobu Puško in Ludviku Štruelu nagrada za tri leta nazaj, ves odtegljaj po 1 Din v letu 1933 pri vsakem težaku, plačati se mora spravljanje krme in stelje za tri leta nazaj, tako da znaša vsota, ki jo imajo ti trije viničarji dobiti 6855,75 Din. Viničarje je pri komisiji zastopal tov. Rozman Peter, vinogradnico pa g. Tomažič Jurij iz Veličan. Komisiji je predsedoval g. Tomažič Jožef, predsednik občine Sv. Miklavž. Primer tov. Kocjana Ivana bodi svarilen zgled vsem še neorganiziranim in malodušnim za našo skupno borbo.

Kovinarji

Javornik. V nedeljo, dne 16. t. m. se je zgodila v obratu nesreča, katere žrtev je postal delavec Martin Valentar. Pri delu pri talni peči (Tiefafen) mu je spodrsnilo in je padel na peč, pri tem je dobil težke opekline po gornjem delu telesa, na glavi in rokah. Njegovo stanje je zelo nevarno.

Javornik. Zadnje čase se opaža pri KID, da so si neki elementi nadelili nalogo, da svoje sodelavce denuncirajo pri predpostavljanih. Ne vem kakšne koristi imajo od tega. Žalostno in vse obsežno vredno je to početje. Kdor misli, da se bo s tem dokopal kam višje, se zelo moti. Delavec, ki je organiziran, kaj takega ne dela. Čas bi že bil, da se takim sebičnejšem da temeljit račun.

Javornik. Odbornikom skupine. Občni zbor je dal vsem odbornikom nalogo, da po svojih močeh delajo v skupini. Vsak naj se zaveda, da mora to nalogo izvršiti. Izvrši jo najbolje s tem, da redno prihaja na seje in delo, ki se mu odkaže, tudi izvrši. Torej malo več točnosti. Prvo je organizacija, potem šele sport in drugo. — Predsednik.

Javornik. Kakor lansko leto, tako bo tudi letos strokovni tečaj. Prišel se bo v mesecu oktobru. Mislimo, da bo s tem ustrezno članom, zlasti mlajšim. Tečaj, to je visoka šola za vsakega delavca. Izobrazimo se, kajti le v izobrazbi je naša bodočnost. Datum in tvarina bo sporočena v eni prihodnjih števil. — Odbor.

Zdraviliški delavci

Slatina Radenci. Ustanovni občni zbor naše skupine, ki se je vršil dne 16. t. m. v radenski šoli, je z udeležbo nad sto zdraviliških delavcev in delavk najbolje uspel. Za pripravljalni odbor sta poročala predsednik tov. Fekonja Jakob in blagajnik tov. Sečko Rudolf. Ob ustanovitvi je štela skupina že 78 rednih članov. Za Jugoslovansko strokovno zvezo je bil na obnem zboru tov. Rozman Peter. V svojem govoru je predvsem poudarjal, kako je treba pravilno pojmovati strokovno organizacijo. Žrtve, podreditve skupnosti, borba v moči sloge, enotna delavska fronta, izpolnitev socialne zakonodaje in striktno izvajanje že obstoječe zakonodaje, to morajo biti lastnosti in cilji vsakega našega krščanskega strokovničarja in delavca. V odbor so bili izvoljeni tovariši: Fekonja Jakob, predsednik; Nedok Franc, podpredsednik; Fras Franc, tajnik; Sečko Rudolf, blagajnik; Zemljč Marija, odbornica. Namestniki tovariši: Horvat Ivan, Stefanec Franca in Kovačič Marija. V nadzorstvo pa tovariši: Kühr Viktor, Špelič Alojz in Kranjc Jakob. Za organizacijske zaupnike pa so bili izvoljeni tov.: Košar Ivan, Roškar Franc, Janšovec Roza, Drvarič Ivan, Čagran Marija in Seršen Franc. Med predlogi je bila na naslov uprave zdravilišča Slatina Radenci sprejeta obširna, 15 točk obsegaajoča resolucija, katera opozarja na protizakonite krivice, ki se gode tukaj delavstvu. Resolucijo so podpisali vsi delavci in delavke, o njeni vsebini bomo pa poročali prihodnjič. Sklenilo se je čimprej izvršiti poslovni in voditeljski tečaj.

Tovariši in tovarišice! Širite strokovno organizacijo! Čitajte svoj delavski časopis od prve do zadnje vrste, dajte ga čitati tudi drugim! V redu plačujte članarino! Zanešite se samo na sotovariše in na strokovno organizacijo. Vaša moč in boljša bodočnost leži izključno le na naših rokah. Živi delo!

Lesno delavstvo

Duplica. Članstvu naznanjamo, da je kolektivna pogodba, za katero se je celokupno delavstvo na sestanku dne 13. t. m. soglasno izjavilo, že predložena podjetju. Dne 27. septembra, to je prihodnji četrtek zvečer ob 6 se bo vršil 1. redni mesečni sestanek članstva naše skupine v gostilni Herle. Ker je dnevni red važen, se vsi člani vljudno vabijo, da se sestanka gotovo udeležijo. Poročal bo naš tov. Lombardo iz Ljubljane.

Delavsko združništvo

Javornik. Zdržni sestanek zadnje nedelje ni bil nič kaj zadovoljivo obiskan. Med člani manjka še vedno zadržne misli, čeravno vsak občuti na svojih plečih posledice. Zdi se mi potrebno na tem mestu poudariti, da vzemimo zgled pri nasprotnikih in bomo potem znali vse drugače ceniti svojo zadržo. Vedno se sliši zabavljanje, tam pa, kjer je mesto za to, tja pa dotičnih nezadovoljstev ni. Pri prihodnjem sestanku naj bo udeležba boljša, kajti zadržga smo mi sami in ne morda odbor. Odbor bo moral delati tako kot to želijo zadržgari.

Delavska kultura

Litija. Dne 30. sept. t. l. priredi naša skupina ob 3 popoldne v Društvenem domu v Smartnem pri Litiji petdejanjo »Zavrženi«. Igro je poslovenil žup. g. Vinko Lovšin.

Tovariši in tovarišice, posetite igro in povabite s seboj tudi svoje znance in tovariše. Na ta način se boste najlepše oddolžili igralcem za njihovo požrtvovalno delo in dobro voljo. Tudi tovariši in tovarišice iz sosednjih krajev so vljudno vabljeni.

Ne v brezplodnem kričanju, ampak v intenzivnem tihem delu in težnji po samoizobrazbi je naša moč. Tu so v prvi vrsti vrata do uspehov.

40 urni delavnik

(Resolucija internacionalne konference kršč. kovinarških zvez)

Internacionalna konferenca krščanskih kovinarških zvez, ki je bila dne 6. in 7. septembra t. l. v Luzernu, zelo obzala, da se 18. mednarodni konferenci dela še ni posrečilo sprejeti mednarodne konvencije o 40 urnem tednu, vendar pa z zadovoljstvom ugotavlja, da ta važni problem ostane še na dnevnem redu konferenc.

Z ozirom na to, da bodo poskušali uvesti mednarodni 40 urni tednik ločeno po industrijah, opozarja konferenca upravni svet mednarodnega urada dela na velik pomen, ki bi ga tak postopek imel v železo-kovinski industriji.

Železo-veleindustrija zaposluje v resnici veliko delavstva in bi zmanjšanje delovnega časa, če bi se izvedlo mednarodno, ne naletelo v tej industriji

na nepremagljive ovire, zopet bi zaposlilo veliko delavcev, ki so sedaj brezposelni in bi na delovnem trgu nastopilo znatno olajšanje.

Ker je mednarodni urad dela že dalj časa študiral zboljšanje položaja v tej industriji, kar je mednarodna zveza krščanskih kovinarjev pomnožno zahtevala, mora biti sedaj možno v najkrajšem času sestaviti potrebno podlago za izvedbo mednarodne konvencije o 40 urnem tedniku.

Mednarodna konferenca krščanskih kovinarških zvez apelira na upravni odbor mednarodnega urada dela in ga prosi, da postavi na dnevni red naslednje mednarodne konference dela izvedbo 40 urnega tednika v železo-veleindustriji.

Plavo-rdeča koalicija

v splitski zbornici se skrhala

Kakor pri nas, tako so se tudi pri volitvah v splitsko Delavsko zbornico godile velike nerednosti. Razlika je bila samo v tem, da so tam nastopali tako, kot pri nas »plavi« Haraminovi socialisti seveda pod nacionalno firmo. Radnički strokovni savez iz Zagreba, ki ima tam svoje okrožje, je vsled tega pri volitvah bolj slabo odrezal. V zbornici so nato delegati RSS zahtevali zadoščenje, toda ga niso dobili. Vsled tega so vsi izvoljeni člani na listi RSS z namestniki vred odložili mandate.

Tovarištvo, ki je bilo sklenjeno med socialisti in politično pobarvanimi nacionalci pa se

je v zadnjem času popolnoma skrhala. Socialisti bodo baje odložili mandate in bo tako zbornica nesposobna za delo. Socialisti vabijo k sodelovanju delegate Radniškega strokovnega saveza. Po vsej verjetnosti bo plenum zbornice razpuščen. Kako se bodo dogodki razvijali, ki obetajo biti zelo zanimivi, bomo poročali.

Prepričani smo, da bo sedaj delavstvo, ako bo prišlo do novih volitev, znalo bolje izbirati med slabimi in dobrimi voditelji. Za vse krivice in nasilje pa prejmejo slejkoprej tudi tisti, ki so jih povzročili, zaslužno plačilo.

Argentina odobrila reciprocitetno pogodbo o zaščiti delavcev med Jugoslavijo in Argentino

Listi poročajo, da je argentinski senat odobril reciprocitetno pogodbo o zaščiti delavcev med Argentino in Jugoslavijo. Istočasno je bil ratificiran tudi dogovor s Poljsko in Češko. Ta pogodba je za naše izseljence, ki so v Argentini, ogromnega pomena.

Dogovor namreč ureja vprašanje odškodnin delavcem pri smrtnih nesrečah in pri nesrečah, ki povzročajo delanezmožnost. Po argentinskem zakonu ima namreč družina ponesrečenega delavca pravico do odškodnine v znesku tisoč dnevniplač v primeru smrti. Če je torej delavec zaslužil dnevno 4 dolarje, dobi v primeru smrti njegova družina 4000 dolarjev, in to, naj bo smrt povzročena posredno ali neposredno na posledicah nezgode pri delu. Do-

ločena je minimalna odškodnina v znesku 3000 dolarjev in maksimalna, ki je bila do sedaj 6000 dolarjev, ki je pa v novem projektiranem zakonu zvišana na 9000 dolarjev. Toda ta zakon je določal, da imajo pravico do odškodnine edino le družine delavcev, ki so se v momentu, ko se je nesreča dogodila, nahajale na argentinskih tleh in ne, če so semkaj pozneje prišle iz tega namena. In v tem je tičalo vse, kar je bilo slabega za jugoslovenske izseljence, katerih družine so se v ogromni večini primerov nahajale v Evropi. V primeru smrti so bile te družine v popolni bedi.

Tedaj bodo imele pravico do odškodnine tudi družine ponesrečencev, ki se sicer nahajajo v Jugoslaviji, Poljski ali Češkoslovaški.

V boju za svobodo organizacije

V Ameriki se v zadnjem času vršijo velika mezdna gibanja in stavke. Znak, da je tudi ameriško delavstvo prišlo v položaj, da mora braniti svoje plače in se boriti, da ohrani razmere take kot so. Boj z ameriškim kapitalom ni nič lažji kot pri nas. Dosedaj je bil ameriški kapital varen svobodno razpolagati z denarjem, dobičkom in delovno silo. V času dobre konjunktore je to še nekako šlo in delavstvo ni vprašalo po izboljšanju položaja. Sedaj so se pa razmere spremenile. Kapital, varen lepih dobičkov, hoče imeti te tudi naprej; ker drugače ne gre, pa na račun delavstva. Ker pa delavstvo ne pusti, da bi se mu zniževale plače, so se začele ogorčene borbe, ki imajo za posledico štrajke, poulične boje itd.

»Ameriški Slovenec« je v eni zadnjih številc napisal:

Obnavne raznih sporov med delavci in delodajalci raznih velepodjetij kažejo, da kapitalistični magnatje po največ sami povzročajo neznosljivo stanje, radi katerega nastajajo stavke in spori, ki

so v nekaterih krajih rodili že pravi žalostni posledice. Vse to se dela po nekem namenu, da bi nastalo kar največje mogoče nezadovoljstvo proti novemu redu, češ, Roosevelt in njegova administracija s svojim »New Dealom« ni zmožna dati to, kar je zastavila, da izvede v svojih načrtih in programih. S tem bi rari ustvarili splošno nezadovoljstvo med ljudskimi masami, ki naj nadaljuje tja do prihodnjih narodnih volitev, nakar bi republikanci s kakim novim načrtom in novimi slepimi obljubami zaobrili ljudsko mnenje v prid stare republikanske garde.

To je program opozicije novega reda, ki ga izvaja sedanja vladna administracija. Toda kakor izgleda, ima predsednik Roosevelt precej odločne volje, s katero bo še prav ostro in odločno izvajal svoj program in bo pri tem stopil še marsikomu prav krepko na prste. Vsi pametni in trezni sloji pa bodo predsednika pri tem podpirali, vsaj dokler se bo boril za malega človeka, za katerega stara republikanska garda radi svojih kapitalističnih naziranj nikoli ni imela srca.

Gotovo je, da bodo ameriški kapitalisti storili vse, da bi udušili delavstvo. Borba je predvsem ljuta zato, ker hoče delavstvo skrajšanje

delovnega časa in zvišanje plač. S tem namreč hoče doseči delavstvo zmanjšanje števila brezposelnih. Poleg tega pa ameriški kapital ne trpi strokovnih organizacij in hoče iti preko njih. Zato se mora delavstvo boriti tudi za pravico združevanja.

Kakor poroča časopisje, je sedanja vlada delavstvu precej naklonjena. Gotovo je, da mora in tudi vodi računa z delavstvom, ker le tedaj, ako bo dala malemu človeku to, kar mu gre, bo ostala. Delavstvo pa bo, kakor povsod moralo priti do spoznanja, da je ono samo tista sila, preko katere ne more kapitalizem, toda le tedaj, ako je enotno in organizirano.

To in ono

Zagorje. V nedeljo, dne 23. sept. prirede cerkveni pevci v Zad. domu pevski koncert. Spored je pester, docela samo nove skladbe. Vodi g. pevodja Rozman. Ker je koncert, ki se bo ponavljal, namenjen izključno za prehrano brezposelnih v zimskem času, prosimo vse, ki čutijo z njimi, da na ta način pripomorejo najbednejšim in obenem za majhen denar slišijo lepo slovensko pesem! Nasvidenje v nedeljo popoldne v Zad. domu! Vabi skup. rud. JSZ v Zagorju.

Celje. Na nedeljskem sestanku je zbrano članstvo poslušalo izvajanja dveh govornikov celjskih tovarišev. Tovariš Hočevar, ki se je udeležil širše seje JSZ, je poročal o njej v izvlečku. Poslušalce je posebno ukrepilo dejstvo, da se naše vrste jačijo in to prav zaradi poštenja in odločnosti. Za njim je na kratko očrtal tov. podpredsednik Jurač moč izgovorjene in tiskane besede. Ko to dvoje postane življenje, že raste obenem zavest, ki vodi borbo za uveljavljanje pravice do dosedaj teptanega človeka. Za njim je tov. predsednik povedal konkreten primer, kako se zna zavedno delavstvo tudi v dejanju boriti. Ne pišemo morda samo za one celjske člane, ki se sestankov ne udeležujejo, zanje velja prekoslej poziv k skupnemu delovanju na sestankih in povsod. Ne bomo nehali poudarjati polnoštevilno udeležbo na sestankih, dokler se to ne izvede. Ne stojte ob strani sedaj, ko je čas priprave, kajti lepega dne zna biti vaša udeležba odveč. Prih. sestanek bo 30. sept. ob 9 v Del. zbornici. Povabili bomo tovariše iz Ljubljane.

Jesenice. Po kratki in mučni bolezni je v nedeljo v zgodnjih juturnih urah preminul v starosti 24 let tov. Pretnar Valentin. Mesto venca je skupina podarila staršem 100 Din. Preostalim naše sožalje.

Jesenice. 16. t. m. se je na Brezjah poročil tov. Ferdo Kutnig, kapelnik naše splošno znane godbe, z god. Ivanko Blažin, agilno članico hazena sekcije A. S. K. »Gorenjec«. — Čestitamo.

Kapitalistični mogotci Amerike

K bojem, ki jih v zadnjem času bije ameriško tekstilno in tudi ostalo delavstvo za pravico združevanja in svoj življenjski obstoj, je zanimivo, da pogledamo nekoliko v ozadje, kako nastaja in je nastal ameriški velekapitalizem. V seriji člankov bomo pod gornjim naslovom prinesli nekaj podatkov o teh magnatih, ki so si tekom let osvojili tako rekoč gospodarstvo vse Amerike.

Astor

Ustanovitelj te denarne dinastije je John Jakob Astor (rojen leta 1763 kot sin mesarja v Waldorfu na Nemškem). Dvajsetletni mladenič se je izselil v Ameriko s 100 markami premoženja. Umril je leta 1848 in zapustil sinu Viljemu B. Astor 20 milj. dolarjev. Ta je umrl leta 1875 ter zopet zapustil svojim sinovom 100 milij. dolarjev. Starejši sin Jakob je umrl leta 1890, zapustivši 150 milij. dolarjev; mlajši William je umrl leta 1892 in je zapustil 75 milij. dolarjev, katero vsoto je njegov dedič, leta 1912 umrl John Jakob Astor II., nagrabil

do 100 milij. dolarjev. Skupno bogastvo družine se ceni na 450 milij. dolarjev. Temelji njegovega bogastva:

Prišel je trgovati s kožuhi in kožuhovino, postal je kmalu samostojen in vodilni trgovec v tej stroki, ko je potom podkupnine pridobil od vlade neomejen monopol. Indijanci so dobivali kot odškodnino za kože mom (žganje) po oderuških cenah. Potom podkupnine je dobil Astor pravico uvažati kitajski čaj. Plačilo za carino se mu je začasno odložilo. Po tem ovinku si je oskrbel od vlade za več let pet milijonov dolarjev brezobrestnega posojila. S tem premoženjem se je Astor poprijel zemljiške spekulacije in bančarstva. Večina bank se je bavila s fabrikacijo papirnega denarja, dokler leta 1837 ni prišlo do velikega poloma. V maju leta 1837 je ustavilo 800 bank svoja plačila. Vlada je izgubila 30 milij. dolarjev depozitnega denarja, ljudstvo pa 120 milij. dolarjev, ki so krožili kot bankovci; protivednosti ni bilo, ker so Astor in drugi bančni magnatje pravočasno spravili na varno njihovo premoženje. Ravno ta bančna kriza je bila voda na Astorjev mlin, odkupoval je namreč od denarja potrebnih upnikov razne terjatve po nesramno nizkih cenah, ki jih je potem od dolžnikov z vso brezobzirnostjo izterjal. Res pravi tipi kapitalističnih oderuhov!

Marshal Field

Firma Field obvladuje v Chicagi cestno pod- in nadzemsko železnico, plinsko in električno družbo in telefon. Temelji premoženja, ki se ceni na 140 milij. dolarjev so: spekulacija z zemljišči, zaloge blaga (Warenhäuser). V Fieldovih skladiščih je zaposlenih približno 10.000 moških, žensk in otrok, ki so vsi zelo slabo plačani, tako da spadajo med najslabše plačane nastavljenke v celi Ameriki. Dognano je, da se skoro polovico prostitutk v Chicagi rekrutira iz Fieldovih skladišč in da so tam otroci zaposleni od 10 zjutraj do 11 zvečer. Železnice, posebno delavnice pri Pullmanovem trustu luksuznih voz so v njenih rokah. Pullmanova družba je bila ustanovljena leta 1867 z namenom, da izdeluje spalne vozeve praktičnega tipa. Zaposlila je 50.000 nastavljenecv in je dobila od vlade velike koncesije na zemljo, na katerih je naselila svoje delavce v tako zvanih vzornih mestih. Delavci, ki so stanovali v teh »vzornih mestih«, so živeli v največji gospodarski odvisnosti napram družbi, proti kateri je bil srednjeveški fevdalni sistem pravi raj in proti kateri so uživali celo črni sužnji v nasadih južnih držav večjo prostost. Delavcem je Pullmanova družba zaračunavala za stanarine, plin itd. ogromne cene. Ko je

Izredna doklada na uslužbenski davek

Finančni zakon za leto 1934-35 je uvedel izredno 1% doklado na uslužbenski davek. Na temelju § 16, točke 4. tega davka, so delavci izvzeti od te doklade, vendar pa je pozneje nastalo drugačno tolmačenje, češ, da so izvzeti le nestalno zaposleni delavci, ne pa stalno zaposleni. Nekaj delavcev je vložilo pritožbo na državno sodišče proti plačevanju izredne 1% doklade na uslužbenski davek. Tudi finančni minister je obljubil delegaciji tiskarskih delavcev, da bo izdal tolmačenje v tem smislu, da so vsi ročni delavci oproščeni plačevanja te doklade.

Toda rešitve ni še niti od fin. ministra niti od drž. sodišča, radi česar zahteva finančno ravnateljstvo, da morajo podjetja poleg uslužbenskega davka odteguje delavcem tudi 1% doklado na uslužbenski davek. Razumljivo je, da podjetja ne morejo iti preko te odredbe. So pa ponekod še v dvomu, ali naj odtegujejo 1% od celotnega zaslužka ali le od tiste vsote, ki je podvržena uslužbenskemu davku.

Popolnoma gotovo je, da se odteguje 1% izredna doklada le od tiste vsote, ki je podvržena uslužbenskemu davku.

Prvi primer: Samski delavec zasluži na teden 180 Din. Po zakonu je prostih davka na teden Din 100. Torej je podvržen uslužbenskemu davku le 80 Din in le od teh 80 Din sme delodajalec odtegniti 1% izredno doklado, t. j. 80 par.

Drugi primer: Poročeni delavec zasluži na teden 180 Din. Po zakonu je prostih davka za delavca 100 Din, za vsakega otroka do 18 let pa 25 Din tedensko. Torej če ima enega otroka, je prostih 125 Din in obdavčljivih le 55 Din in le od teh 55 Din se odtegne 1% izredna doklada v znesku 55 par. Če ima več otrok, se zniža v sorazmerju s številom otrok tudi vsota, ki je podvržena uslužbenskemu davku in s tem tudi 1% izredni dokladi na uslužbenski davek.

Isto velja seveda tudi za nameščence s to razliko, da se odteguje davek na temelju mesečnih prejemkov in da je po tem primeru davka prostih za uslužbenca 400 Din in za vsakega otroka po 100 Din.

Če bodo imele pritožbe ugoden uspeh, bodo veljale te razsodbe tudi za ostalo delavstvo.

Bolniška blagajna v avgustu 1934

Članov: 52.165 (+ 2376) moških, 30.894 (+ 1684) žensk; bolnikov 1337 (+ 58) moških, 1023 (+ 202) žensk; odstotek bolnikov 2.56% (— 0.01%) moških, 3.31% (+ 0.50%) žensk; povprečna dnevna zavarovana mezda 25.31 (— 1.10) Din pri moških, 18.18 (— 0.15) Din pri ženskah, povprečno torej 22.66 (— 0.76) Din; celotna dnevna zavarovana mezda Din 1.320.405.60 (+ 5.844.—) pri moških, 561.803.20 Din (+ 26.332.80) pri ženskah. Številke v oklepajih pomenijo prirast (+), oziroma padec (—) od lanskega leta, t. j. od avgusta 1933.

Po malenkostnem sezijskem padcu zavarovancev — katerega opazamo že, odkar obstoja naše socialno zavarovanje — se je število zavarovancev zopet nekoliko dvignilo, namreč od 82.835 na 83.059. S tem se je sezijska zaposlenost približala svojemu višku. Letos ne bo več nobene količnejše pomembnejše povečanja zaposlenosti. Napram avgustu lanskega leta ima OUZD 4060 zavarovancev več. Izgleda, da se bo ta letna razlika v bodoče stabilizirala. Letni diferencial je znašal zadnje mesece

v juniju	+ 4437 zavarovancev,
v juliju	+ 4403 zavarovancev,
v avgustu	+ 4060 zavarovancev.

Delavske plače še vedno padajo. Povprečna dnevna zavarovana mezda je napram avgustu lanskega leta manjša za Din 0.76 (prejšnji mesec za Din 0.77). To padanje delavskih plač je tudi eden od vzrokov, da število delavcev v tako veliki meri narašča. S prihranki na plačah se namreč nameščajo nove delovne moči. (Podčrtali mi.) Vključ padanju plač je pa celotna dnevna zavarovana mezda (radi napredovanja zaposlenosti) narasla od avgusta lanskega leta za Din 32.176.80. Radi večjih zaostankov na prispevkih pa ne pomeni prirast celotne zavarovane mezde, na podlagi katere se računajo vsi zav. prispevki, posebnega zboljšanja finančnega stanja OUZD-a, zlasti, ker je istodobno narasel odstotek bolnikov za 0.18%, to je od 2.66% na 2.84%.

★

To, kar smo trdili, da se na račun znižanja plač namešča nove moči, dokazuje s statističnimi podatki tudi naša ljubljanska bolniška blagajna (OUZD). Na račun že itak skrajno nizkih plač našega delavstva tedaj večja naša industrija svojo produkcijo. Ni čudno, ako so zdravstvene razmere našega delavstva vedno slabše in neprestano raste število tuberkuloznih. (Prip. urednika.)

Nekaj besed o gospodarski morali

Pred časom je Bata na napade od strani obrtnikov, da za svoje ogromno podjetje plača razmeroma malo davkov, odgovoril z ogromno inseratno reklamo, kjer dokazuje, da je v letu 1933 plačal davkov za 12.210.441 Din. Med drugim pravi, da so samo njegovi uslužbenci plačali več milijonov uslužbenskega davka. Končno pravi, da hoče postati največji davkoplačevalec v državi in poziva javnost, naj ga pri tem delu podpira s tem, da kupuje njegove izdelke.

Te dni pa prinaša dnevno časopisje od strani obrtnikov ugotovitve, kjer dokazujejo, da so davki, ki jih Bata plačuje, zelo neznatni. Neka prodajalna, ki je prodala blaga za ca. pol mil. Din, je bila obdavčena na leto komaj z 62.32 Din davka.

V tem primeru nas sicer ne zanima, kdo plača več ali manj davka, kajti znano je, da se jih vsak skuša izogniti na ta ali oni način in da razen delavcem marsikomu to tudi uspe.

Naše dnevno časopisje dobro ve, da je vsled Batine konkurence naša usnjarska in čevljarska obrt docela na tleh. Da je to res, dokazujejo razni članki, ki so od časa do časa objavljeni in ugotavljajo neznosne razmere te obrti. Vendar pa kljub temu vidimo prav v istih listih na zadnjih straneh reklamo za Batine izdelke (kadar blagovoli Bata dati inserat).

Kakšna je ta morala? Za nekaj sto dinarjev, ki jih Bata plača za inserat, sami uničujemo svojo čevljarsko obrt. Saj je vendar splošno znano, da je Bata svoje izdelke vpeljal z reklamo, ki jo stalno prinašajo naši tedniki in dnevnikarji. Zato se Bata tej borbi naših obrtnikov lahko smeje, ker ve, da ima v časopisju, ki prinaša njegovo reklamo, najboljše zagovornike svojih izdelkov.

Boj proti Bati oziroma proti industriji, ki uničuje naše obrtniško delavstvo, bo hasnil le tedaj, kadar bo enoten in ne polovičarski, kakor je danes. Tudi mi smo svoječasno prinašali Batin inserat, katerega pa smo, čim smo videli, koliko trpi naše obrtnišvo in delavstvo, odklonili. Zavedamo se namreč velike važnosti reklame. Malo več logike in gospodarske morale, pa bo tudi v tem pogledu drugače. Obrtniki imajo vso pravico zahtevati od javnosti, to je časopisja, vso, ne samo pol opore. Ako te ne bo, pa naj vedo, da ni njihov razmer kriv samo Bata, marveč tudi oni, ki njegove izdelke naši javnosti ponujajo.

Širi „Delavsko Pravico“!

prišlo leta 1894 do stavke, je Field po časopisju raztrosil najgorostnejše neresnice o štrajku in njega vodjih. Dosegel je celo to, da so voditelji štrajka aretirali in brez obsodbe zaprli. Celo predsednik Cleveland je dal na razpolago vojaštvo, medtem ko je Pullmanova družba svojim delavcem zniževala plače in zaračunavala potnikom pretirane cene.

Tu vidimo zopet krasno sliko ljudstvu dobrohotnega kapitalističnega dela.

Vanderbilt

Ko je leta 1877 umrl ustanovitelj »dinastije« Kornelius Vanderbilt je zapustil 105 milij. dolarjev, sedaj se ceni Vanderbiltovo premoženje na 700 milij. dolarjev.

Vanderbiltu je podrejenih 21.000 milj. železniškega omrežja s 1300 milij. dol. kapitala. Član družine William Vanderbilt je danes direktor 73 eksportnih industrijskih družb. Ustanovitelj družinskega bogastva Cornelius Vanderbilt je bil rojen leta 1794 kot sin nekega pristaniškega čolnarja (Bootsmann) v New Yorku. On je ob pravem času prešel od jadrnice k parobrodski vožnji ter je pridobil v letu 1829 30.000 dolarjev premoženja. Že tedaj in še pozneje je bila njegova glavna sila uničiti konkurente in s tem doseči gospodarske monopole in narekovanje cen. Pomnožil je

premoženje, ko mu je ob času meščanske vojne vlada naročila nakupiti trgovske ladje in jih opremiti — kot pomožne križarke. Vanderbilt je prodal slabi material za drag denar. Potem je prišel na železničarski posel. Po rokovanju z delnicami in podkupovanjem je uničil konkurencu in jo prisilil, da mu je odstopila železnice. Newyorško centralno železnico je uničil s tem, da je dal ukaz svojim železniškim družbam, naj vse železniške zveze z Newyorško centralno železnico preprečijo. Vlaki lastnih družb so se morali ustavljati zunaj zveznih postaj, potniki so morali hoditi peš ali z navadnimi vozovi do vlakov newyorške centralne železnice. Delnice zadnje so hitro začele padati. Ko so dovolj padle, jih je pokupil Vanderbilt. Sinova Vanderbiltova Cornelius in William sta imela svojega premoženja vsak po 50 milij. dol., po dediščini se je to imetje podvojilo. Glavni dediči so živeli zapravlivo življenje ter so vrgli v zgradbe knežjih palač pet do šest milij. dolarjev. Živeli so veliko bolj potratno kot pravi knezi starega ali novega časa. Način pridobivanja nadaljnjih železniških prog so nadaljevali, pri čemer se je izrabljala monopolizacija železnic v to, da so ob njih ležeče premoženjke, ki so bili navezani glede prevoza premoženja od tega izključili jih s tem uničili in pripravili do prodaje. Vanderbilti so

se zvezali z Pierpont Morganom, da bi dobili v svoje roke Reading železnico in nje zaloge svetlega premoga. V ta namen so se najhitreje razširjale vesti, da se bo izdal zakon, po katerem se bo rentabilnost premogovnikov znižala. Dalje so razširjali neugodne vesti o premoženjskem stanju Reading železnice. Družba je prišla vsled tega v težak položaj, upnikom, ki so začeli pritiskati, je družba, da jih zadovolji, dala v zastavo velik del lastnih delnic, ker delnic niso mogli pri podjetju vnovčiti, so jih vrgli na trg, Morgan in Vanderbilt sta jih takoj pokupila. Komaj sta imela v rokah premoženjke, se je podražil premog pri toni za 1 do 1½ dolarja. Istočasno so bile pa odklonjene delavske zahteve po zvišanju plač. Leta 1900 je prišlo do velike stavke, ki se je končala s kompromisom in je leta 1902 zopet vzplamtela. 15.000 delavcev je stavkalo 163 dni. Stavka se je končala z malim popustom Vanderbilta in Morgana in še to le potem, ko je predsednik Roosevelt zapretil, da bo napram družbi postopal po zakonu.

S premoženjki svetlega premoga pa se Vanderbilti niso zadovoljili, ter so si poleg teh prisvojili še rjave premoženjke v Pensilvaniji Maryland, zapadni Virginiji, Ohio in drugih državah. Tako kontrolirajo danes polovico premoženjke rjavega premoga Amerike.